

A gazdaság megváltozott, a gazdaság megváltoztatott

Lits Benedek – Lits Levente

DOI: 10.14267/VILPOL2023.01.03

„Oda lett e korszak
– sajtó örömei mind kialudtak,
ahogy kimúlt kába mánora. Nem epedek
ilyenért már: se gyász, se sóhaj. Egyéb
készség jutott ily veszteségért – így hiszem –
bőséges elégtételül. Hisz megtanultam
más szemmel a természetet nézni,
mint szeles ifjúságom nyarán; sűrűn kihallani
a halk, szomorkás zenét, az emberét,
nem durvát, sem csikorgót, ám hatót,
hogyan megtisztítson, legyőzzön. Borzongat
jelenléte annak, mi emelkedett
eszmék gyönyörével sajtát,
mélyen vegyült, fennkölt érzés:
nyugvó napok fényének hazája,
kerek tenger, élő levegő,
a kék égbolt s az emberi elme:
ajánlás és szellem, mely mindent
ösztökél, mi gondol s tárgyát a gondolónak –
a mindenséget járja át. Ekképpen máig
rétek és erdők imádója vagyok,
hegyeké, mindené mi élénk tárul
e zöld földön, szem és fül nagyszerű világáé –
mit félig maguk teremtvé fognak fel,
élv felismerni a természet s érzékeim nyelvén
legtisztább eszmém horgonyát, dajkáját,
irányadóját, őrzőjét szívemnek, lelkemnek,
erkölcsi lényem egészének.”

*William Wordsworth: A tinterni apátság fölött írt sorok (részlet, Villányi G. András fordítása)***Elméleti bevezető**

A Világpolitika és Közgazdaságtan folyóirat indulásakor egy háromrészes kirakó elemeit bátorkodtunk sorra venni az Orosz-Ukrán konfliktus nyomán. Elsőként az értékek párbeszédének folyamataiban kerestük a megbékélés vonulatát a karbonpolitika színterén, mely a megváltozó világrend, a változó világ politikája. Másodszor azt kibontva, annak tudására, a politikai tudás működésére kérdeztünk rá egyértelművé téve a fennmaradás és a jelenlét közös ügyét, ami egyet jelent napjainkban a társadalmi igazságosság kiküzdésével. Cikksorozatunk harmadik és egyben

utolsó részeként pedig a politikai unió és a gazdaság határainak, kialakulásának és kapcsolódásainak vizsgálatára helyezzük a hangsúlyt Theodorosz Angelopoulosz Odüsszeusz tekintete című filmjében szereplő három, messzemenőig szövevényes és integrált fogalmának segítségével.

A film témája, melynek cselekményét meghatározza a kétségbeesés, az utazás és nosztalgia rendszere, egy filmtekerceket kereső rendező útja az 1990-es évek Balkánjának viszontagságaiban (169 perc, 1995). Vigyázva utunk folytonos kijelölhetőségére, arra irányítanánk figyelmünket, hogy relevanciája, mely napjainkban különösen kitüntetett, abban áll, hogy a kultúra egyként fogható fel kizárólagosan. És nemhogy csak egyként, de mindeneket felülíró módon: a kultúra képes egyedül sajátos és globális értelmezéssel ellátni politikai unióink - így gazdasági rendszereink - válságba sodródását, regnálását, kifejlődését, töredezettségét. Ez Odüsszeusz tekintete, a politikailag és kulturálisan töredezett tér helyes egységének kutatása, mely néhol, mint "Lenin tekintete" válik érzékelhetővé. (A filmben egy lebontott Lenin szobrot szállítanak uszályon, amit síró és imádkozó nők jajgatása mellett kísérünk figyelemmel.) Elsődleges tanulságunk a változó világ politikájának vonulata, mely megjelenik a kultúra vezércsillagát követve, ahogyan a tekintet korábbi parciális, de látszólagos egységet mégis csak kivívó tendenciája által létrehozott radikális recesszió is. Ebből fakad, hogy napjainkban a kapitalizmus, mint recesszió válik láthatóvá (Lits, 2022). Másodszor kísért a hiány, melyet mégis jelentett és létrehozott a válság, mint spektákulum és végül mindezekből következően a politikai unió jelenlétében ellehetetlenül a szükségletek tervezésének tagadása.

A politikai kooperáció különböző rendszerei, mely alatt a diplomácia rendszerén kívül a globális kereskedelmet, segélyezést és közös döntési mechanizmusok felépítését értjük, ebben a keretrendszerben kerültek mély válságba. A demokratikus tömb tagoltságát a centrumban olykor szorosabb együttműködéssel, olykor különutas iparosítással és szabályozói protekcionizmussal igyekeznek egyes országok orvosolni (Cha, 2023) az euro-atlanti katonai szövetség instabilitását fegyverkezési verseny váltotta fel (CNN, 2023). A periféria és félperiféria országai belső ellentmondásokat nem kímélve tárgyalnak szorosabb együttműködésről és "kanyarban előzésről" egyaránt.

A kooperációs rendszerek belső dinamikájáról egyrészt az olajországok szemszögéből, majd az európai együttműködés két meghatározó szereplőjének konfliktusa felől foglaltunk állást, jelen cikkünk ezen problémakör perspektíváit és elvont játékelméleti szempontjait tárgyalja mégiscsak a kultúra kényszeredetten hömpölygő szemszögéből. A politikai uniókat érintő krízisek kialakulásának és információs aszimmetriáinak rövid bemutatása után kitérünk a különböző rezsimek berendezkedésére és legitimitásukra a transznacionális konfliktusokban, szankciós politikájuk eredményességére és külső-belső narratívájuk sajátosságaira elemezvén, hogy mely formákban valósul meg a globalizmus értékrendjének átadását segítő hálózatosodás és mely formátlanságokban hagyományozódik tovább a protekcionizmus. Ez utóbbi működése ma egyet jelent az illegitim eszközöket felszámolni kívánó erők által is fenntartott és a társadalmi elnyomás intézményeit kiszolgáló transznacionális tőke- és árucseré rendszerével. Állításunk értelmében a

globalizáció egyetlen, helyes (ekképp hatékony) útja az emancipáción, azaz a mindinkább kiterjesztett politikai jelenlétén keresztül vezet, ugyanis „a tekintetben a részvétel kizárólag jelenlétként érhető tetten.” (Lits, 2023, megjelenés alatt) Ebből következik a politikai unió diszkurzív valósága miként a magasles esztétikáját felváltják a távcső és kilátó funkciói és a technokultúra vonulata kizárólagossá teszi az érzékelés egyértelműségét: A forma tudása vezeti az érzékelést, így a globalizáció a forma kiterjesztése, társadalmisítása, szervessé tétele a közös érzékelhetőben. „Ekképp a globális kormányzás sem történhet a társadalmak részvétele nélkül [...], mint Odüsszeusz tekintete.” (Lits és Lits, 2022)

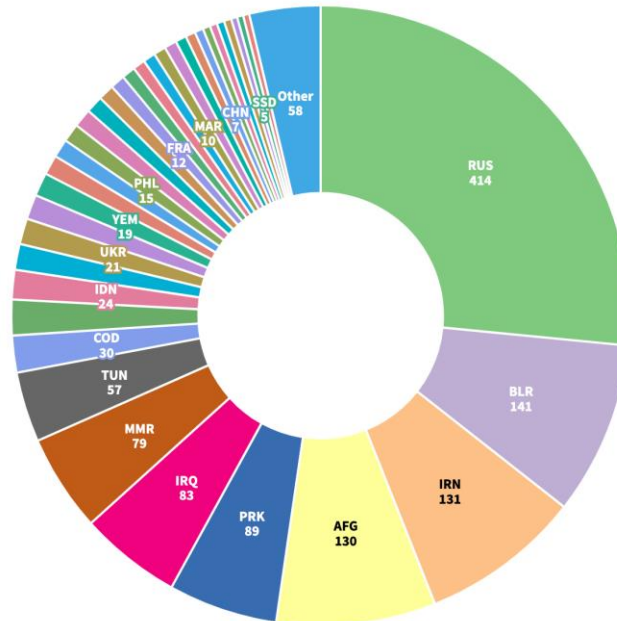
„Villogj tekintet, világbíró kar”¹⁷

Guy Debord A spektákulum társadalma című könyvében a következőképpen fogalmaz: „A gazdaság megváltoztatja a világot, de pusztán a gazdaság világává változtatja. Az emberi munka elidegenítésével előállt hamis természet megköveteli, hogy az ember az idők végezetéig szolgálja, és mivel a szolgálat csak önmagának tartozik elszámolással, valóban az összes társadalmilag megengedett kezdeményezést és vállalkozást maga alá rendeli, mint a hamis természet kiszolgálóit.” (Debord, 2022) Ma azonban az Ukrán-Orosz háború következményeit latba vetve és Ukrajna új politikai uniójának felemelkedése közepett címünkkel erre reagálunk. Mint fogalmazunk: A gazdaság megváltozott, a gazdaság megváltoztatott. A gazdaság lépésről lépésre a világpolitika alrendszerévé vált, amit felismerve elkerülhetetlen levonnunk azon törekvés eredményének konzekvenciáját, mely a tekintet által megszervezett planetán biztonságot és jelenlétet jelent társadalmaink számára. És habár még nem jelenti a jogállam nélkülség az EU nélkülséget, töretlen kiküzdése széles rétegek számára vált elérhetővé. Így a napjaink magyar oktatáspolitikai villongásaira alkalmazva a fentebbieket például el kell számolni azzal a kényszeredettséggel, hogy a helyzet egyetlen feloldása abban állhat, hogy a szereplők szerepeikben képesek felfogni és kifejezni ezen törekvést, hogy képesek kimutatni rendületlen elkötelezettségüket és az intézményrendszerbe beágyazottan tenni tanúságot a jogállamiság mellett.

A gazdaság megváltozott, mégpedig a világpolitikát kísérvé, azt transzdiszciplinárisan alkalmazva, ez a megváltozó világrend, a változó világ politikája. Ezért jelent egyet a kivívt szakszabzon a politikai unió a szükségletek tervezésével. Ez pedig az újonnan létrejövő Ukrajna esetében is érvényesül, sőt mind a belpolitika, mind a nemzetközi közösség számára lassacskán láthatóvá válik ama megformált igény és következmény, mely a korrupció és a jogállami struktúrák kialakulását támogató források között egyértelmű ellentétet tesz. Gondoljunk csak az EU célzott szankciós politikájára (1. Ábra), mely planetáris szinten teszi érzékelhetővé az elszámoltathatóság és a politikai jelenlét érvényességét intézményi oldalról. Ez vonatkoztatható Ukrajnára, ahol a politikai unió kifejlődésének szükségszerűsége a háborús helyzet végével és az újjáépítésre szánt pénzek megérkezésével az átláthatóság és az újonnan kialakuló feltételrendszerrel kapcsolatos hozzáállásbeli aszimmetria kérdését is súlyosan érinti. Az Egyesült Államok által nyújtott fejlesztési pénzek sorsát egy amerikai-ukrán közös fejlesztéssel, a DRMS-sel (Digital Reconstruction

¹⁷ Ady Endre: Új tavaszi serge-szemle

Management System) tervezik átláthatóvá tenni a felek. (Oleksandra Azarkhina, 2023) Ilyen típusú technológiák megkönnyíthetik az elszámoltathatóság gyakorlatba ültetését annak ellenére, hogy - miként azt Ukrajna terület- és infrastruktúra-fejlesztésért felelős miniszterhelyettese is kiemelte - a rossz személyi döntések szoftveres úton továbbra sem lesznek orvosolhatók.

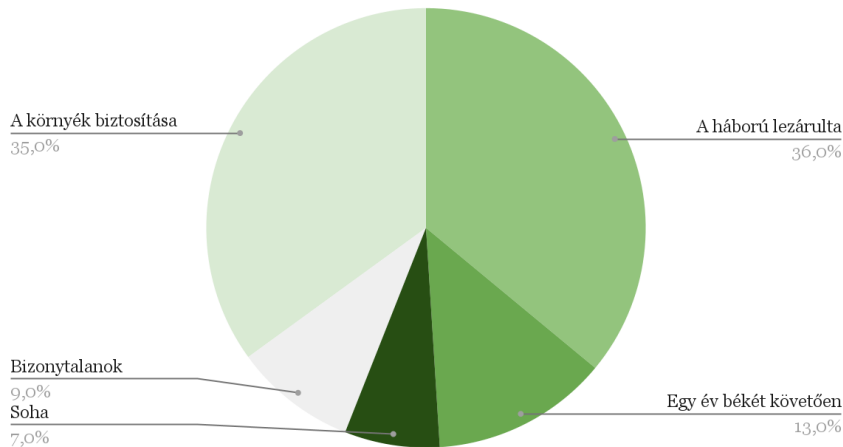

1. ábra: Az EU által szankcionált személyek és szervezetek száma országonkénti bontásban

Forrás: <https://data.europa.eu/data/datasets/consolidated-list-of-persons-groups-and-entities-subject-to-eu-financial-sanctions?locale=en>

Az újjáépítés és a nemzetközi finanszírozás mai működése a globalizáció értékrendjének milyenségére is választ ad: nem pillanatnyi érdekek mentén szerveződik meg. Az Európai Unió által 2023 februárjáig Ukrajnának biztosított 37.8 milliárd eurónyi forrás felhasználása nem csupán a finanszírozás folytatására és az ország védelmének hatékonyságára van hatással, további kérdéseket is felvet. Kiemelt kérdés ugyanis az is, hogy miként garantálják a politikai közösség vállalása által megkövetelt feltételrendszert, mely jelen helyzetben a pillanatnyi érdekeken is felül kell álljon. (CRS, 2023) Annak ellenére, hogy bizonyos esetekben az Európai Unió nem adott konkrét válaszokat a jogállamiság meghatározása kapcsán, ekképp nem vállalt fel több belső relativizáló erővel szembeni politikai konfliktust, ezt egy éppen integrálódó és a háborút követő években még jelentősebb korrupciós kockázattal bíró ország esetében már nem teheti meg. Ebből kifolyólag a helyzet szülte politikai unió konkrét fellépése a társadalmasított értékek mellett meg is történik. Hatásai azonban a fellépésnek az ukrán-amerikai fejlesztésű rendszerrel nem, vagy csak kevésbé lesznek mérhetőek majd annak ellenére, hogy az alapvető beruházások szempontjából azok jelentős eredményeket hozhatnak el a források transzparens elköltésével kapcsolatban.

Milyen feltételek teljesülése után költözne haza?

2. ábra: Az ukrán menekültek az orosz offenzívát követő hazaköltözési hajlandósága 2022 júliusa és augusztusa között; n = 511.

Forrás: razumkov.org.ua, 2022

Az Uniós integráció többletértéke azonban nem csupán a bürokratikus infrastruktúra pontosságából és az információs aszimmetriák felszámolásából fakad, melynek hatására többek visszatérhetnek korábbi otthonaikba. És habár nem garantált, hogy a költségek tisztasága miatt keletkező többletjövedelem az így fennálló költségesebb infrastruktúra költségeit képes lesz fedezni, mégis többletérték fog keletkezni a bűn és az erény szétválasztásával, hiszen az államszervezői és vállalkozói kultúrában, melyet jogállami alapokat követve Ukrajna képes elsajátítani, már rövidebb távon is megjelenhet az innováció és a magasabb hozzáadott értékű termelésre való felkészülés. Ezt a jövőképet érzékeli az orosz offenzíva elől elmenekült honpolgárok sokasága is mindamellet, hogy az euro-atlanti vonulat számára is katalizátorként szolgál a belső reakcióval szembeni viták során.

A 2022-ben kezdődött mértéktelen pusztítást követő évtizedek természetesen kiugróan magas megtérüléssel, jellemzően alacsony kockázattal és kedvezményes hitel feltételekkel kecsegtetnek, lévén egy euro-atlanti stratégiai célról beszélhetünk. Egy sikeres politikai unió tagjelöltjeként Ukrajna ezen évei a londoni tűzvész mintájára, történelmi fordulópontot fognak jelenteni: a hatékonytalan, korrupt bürokrácia és a korábban provincialista alapokon nyugvó hatalmi felépítmények problémáit meghaladva európai szintű infrastruktúra- és emberi erőforrás-politika lehet jellemző az ország területén. Ezzel biztosítva a töretlen felzárkózást ama megváltozott gazdaságban, ahol az értékek párbeszédének pluralizmusa vezet az értékrendszer egységében.

A politikai jelenlét princípiuma

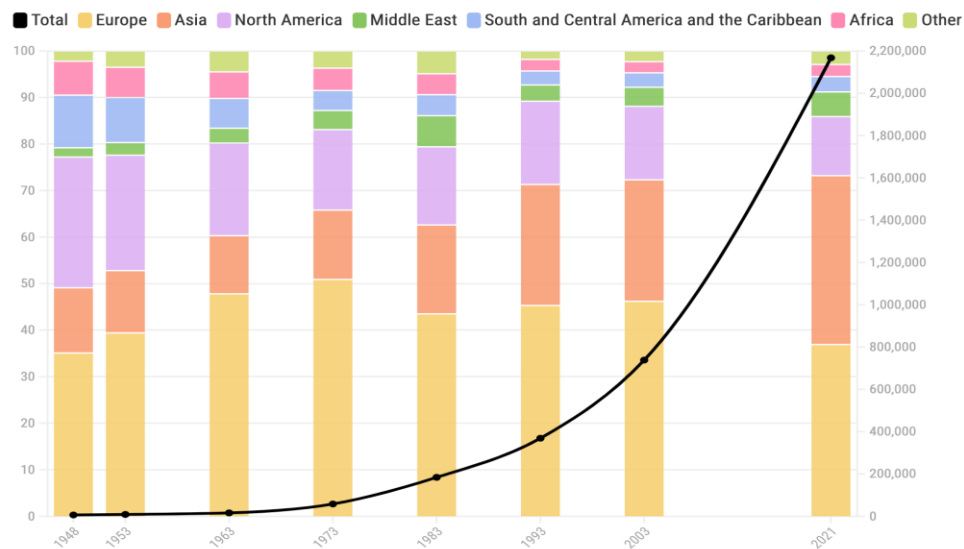
A vihar című korábbi írásunk (Lits és Lits, 2022) kitüntetett érdeklődésről tett tanúbizonyságot a politikai tudás szerepének, működésének tárgyalásában. Szándékunk szerint ezzel részint előkészítettük a jelenlét plurális reprezentációjából történő kiválását. A jelenlét, mely kapcsán a

részvétel totalitását és az ábránd egységét kell, hogy beleértsük, a politikai tudásban differenciálódásnak, bomlásnak indult. Formára talált a politikai jelenlét nexusában, ahol az emlékezet és a jövőkép is elvontabb megközelítést nyerhetnek.

A jelenlét fontosságát az Egyesült Államok 2023-ban életbe lépő sokak által bírált infláció-csökkentő csomagja, az Inflation Reduction Act (IRA) is példázza számunkra leginkább. Habár úgy tűnhet, a pszeudobezárkózó korábbi totális nagyhatalom meglepő protekcionizmusa gazdasági gyengeségének beismerése s az immáron saját pozícióit féltő amerikai gazdaság szabotázsakciója a globalizáció csatornáit tekintve, elhamarkodott lenne az ítélet. Mike Bird és Alice Fulwood, a The Economist szingapúri-amerikai szakértőinek értelmezésében nem csupán az egyoldalú függőség felszámolásának és az amerikai-kínai kapcsolatok diverzifikációjának szándéka áll a Biden-i csomag elfogadása mögött. Úgy gondolják, hogy a fenntarthatóság-dominálta új világrend meghatározó ellátási láncainak kiépülése jelentheti a '20-as évek globális gazdasági projektjét. Azonban ezen láncok kritikusan szűk keresztmetszeteket tartalmazhatnak, legyen az a Kínai Kommunista Párt Központi Bizottsága, vagy akár egy személyében Hszi Csin-ping, melyek súlyos destabilizációs kockázatot jelenthetnek a két ország eddig békés (hadi) viszonyrendszerében. (The Economist, 2023) Hiszen a korábbi időszakot jellemző, meghatározó kínai pártelit polarizációja és az elnök harmadik ciklusának kezdete külpolitikai szempontból meghatározó fordulat, minek következtében az Egyesült Államok egy potenciális gazdasági konfliktus megoldásaként már nem fordulhat szövetségi szándékkal a kínai politika belső ellensúlyaként számontartott csoportok és potenciális riválisok felé. (The Guardian, 2022) A klíma-célok elérésére irányuló protekcionista gesztusok és a "GO GREEN" felkiáltás így nem csupán a IRA által közvetlen szankcionált országok felől kapott kritikát. Nagy (2023) is cikkében így fogalmaz a jelenlegi adminisztráció globalizációt érintő viselkedéséről: „Biden a gyakorlatban Trumpnál is Trumpabb. (...) A washingtoni konszenzusból épp csak Washington hiányzik, ezzel a neoliberalizmus pedig átadja helyét a háborús keynesianizmusnak, amelyben az állam a cégeket nem a figyelmes éjjeliőr passzivitásával, a szabályok csendes meghajlításával, hanem nagyon is aktívan és látványosan támogatja, cserébe persze elvárja a politikai érdekeknek megfelelő vállalati viselkedést.”

Ez azonban korántsem egyértelmű, sőt állításunk szerint Trump és Biden politikájában radikálisan eltérően mutatkozik meg a protekcionizmus néha cinikus gazdaságpolitikai mimikája. A neoliberalis hegemonia megtörése valóban elkezdődött az IRA életbe lépésével, ez valóban korszakhatár, ahogyan a washingtoni konszenzus sem konszenzus többé; a figyelmes éjjeliőrért kiáltó országok az értékek rendszerének felfogása végett kerültek válaszút elé. Ekképp Mike Bird és Alice Fulwood után már nem tűnik véletlen események sorozatának a globális felforrósodás, az orosz expanzió és a kínai kereskedelmi háború eskalációja sem. Ezért követeli meg a totális fenntarthatósága, a béke és a jogállamiság művészeti modellje (Erre az összegzésben még kitérünk.) a politikai jelenlét kiterjesztett fogalmát, az odafordulást, a megértő és törődő értékrend imperatívuszát. Ebből a nézőpontból kézenfekvő a protekcionizmus - globalizmus fogalmi páros eddig feloldhatatlannak tűnő ellentétességének meghaladása, asszociációs rendszerének újraalkotása, más mikéntértelmezése.

Szemponatok receptekhez: főzni, főzni, főzni című cikkemben (Lits, 2023) ezen előbbi gondolatmenet legfőbb problematikáját fejeztem ki, amikor is a spektákulum logikáját, mint hamis globalizációt azonosítottam a formációelmélet jelentőségének méltatása közepett. Egyfelől fel kell számolni a hamis globalizáció tendenciáját, ami esetünkben a protekcionizmus elválasztása magától a viszonytól, annak bensőséges, önmagából kifejlődő non bináris, infrapolitikai szerepkonstellációjától. Ugyanis minden protekcionizmus, ami a fentiek fényében a globalizáció termelésének totalitását fenntartható és működésének tekintetét szabályozó, rendező protekcionizmus, az értékrend protekcionizmusa, mely a kultúra egységét tekintve az ellátási láncok újraszervezésének megfelelően diverz, kölcsönösen értékfüggő utat és igazságot választ. A chip- és akkumulátorgyártás Egyesült Államokban történő fejlesztésének és gyártásának ösztönzése, a gázüzemű autók lecserélésének támogatása kiegészülve az energiahatékonyság fejlesztésével egy olyan csomag részei, mely immáron visszafogja a külpolitikai kockázatokat rejtő kínai félvezető-hegemóniát, és egyszerre utat is mutat Kínának, Európának és a világ többi részének: megszab és úttá válik, érzékvé lesz igazságban, emberségben, és ezúttal a megszokott működési mód fellazításában és egy új kereskedelmi renchez történő alkalmazkodásban fejezi kiküzdésének beoldást. Nagy globalizációt érintő éleslátás azonban egyszersmind a "Biden a gyakorlatban Trumpnál is Trumpabb" tétel cáfolataként is szolgál. Az amerikai elnök kijevi látogatása során egyértelműsítette, hogy az IRA és az azt megelőző szankciók nem a trumpi befelődulás következményeként, hanem az értékek társadalmakra nyitott mikéntreagálásában kell, hogy megjelenjenek. Politikai jelenlétében kizárólagos, nem érdekeiben, hanem értékeiben stabil jogállamiság eszközei ezek. Az Egyesült Államok vezetése egy ilyen diplomáciai performansszal kellő bizonyosságban artikulálja most már - véleményünk szerint - , hogy többé nem kíván megfelelni a felé, mint kereskedő-köztársaság felé támasztott, mélyen neoliberális, pszeudoprovincialista elvárásrendszernek.

3. ábra: A világ export-értékének aránya (%) és volumene (mrd USD) 1948-2021

Forrás: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtsr_2022_e.pdf

A világkereskedelem exponenciálisan, virálisan növekvő volumenének következtében az egyes szereplőknek újra kell gondolniuk saját szerepüket mind gazdasági, mind politikai szempontból. A második világháború végétől kezdve mutatunk be arányokat és globális mértéket, amivel a szerepeltolódások mellett a kibontakozás és a posztamensen történő jelenés totális ábránszerű kompozícióját követjük és követeljük ki lekerekítve a kifejtetteket és kifejejtett elvonatkoztatásokat, melyek további formációelméleti fejtegetésekre adhatnak okot angyalként időben és alkotóként a politikai gazdaságtan birodalmában.

Összefoglalás

Szikrázó ömlengésnek azonban nem szabad útját állnia a létező tudást gazdagító és érvényesítő összefüggéseink konklúziójának. Sorra kell vennünk tehát a bevezetésben megjelölteket hiszen, mi „ajánlás és szellem, mely mindent / ösztökél, mi gondol s tárgyát a gondolónak – / a mindenséget járja át.” egyként kell, hogy kíséren bennünket Odüsszeusz tekintetében. A világ megismerése, amely az általunk felvázolt politikai jelenlét fogalmát életre hívta a totális fenntarthatósága, a béke és a jogállamiság művészeti modellje, az odafordulás, a megértő és törődő értékrend imperatívusza. Ebből a nézőpontból kézenfekvő az értékrend protekcionizmusának felfejtése és a nevének nevezés azon bölcsessége, mely a művészeti forma kiterjesztését, végérvényes társadalmasítását fejezi ki, hiszen mint valljuk a művészeti forma felemeli az embereket. Ezt Lukács György Az esztétikum sajátosságában (Lukács, 1965) a következőképpen jelenítette meg azon félreértelmezés kíséretében, mely a társadalmasítást és a reálutópiában kibontakozó tudatos történelmiség elgondolását nem teszi lehetővé. A megismerést ekképp nevezi meg a művészet kizárólagos küldetéseként: „Az esztétikumnak ez az igazsága önmagunk és a világ megismeréséből körforgást csinál: az »Ismerd meg önmagadat!« felé hajtó helyes kényszer az embert bevezeti a világba, megismerteti embertársaival, a társadalommal, amelyben tevékenykednek, a természettel, amely az ilyen aktivitás tere és alapja. [...] Ez a bölcsesség, amely a mindennapi életben, a világlátottságban és emberismeretben, az etikában és a filozófiában mindig újból felmerül, annak a második közvetlenségnek a tartalmaként jelenik meg, amellyel minden igazi műalkotás az ember felé fordul.” (516 o.)

Ebből érthető meg ama fogalmazványa, hogy „Így emeli fel az embereket a művészi forma. (Itt tudni kell, hogy az ember önmagára tekintését érti ezalatt. - a szerk.) A művészet saját világa sem szubjektív, sem objektív értelemben nem utópikus, nem olyasmi, ami transzcendens módon túlmutatna az emberen és a világon. Kimutattuk, hogy ez szubjektív és objektív értelemben az emberek saját világa, mégpedig olyan, amely az ember és a világ legmagasabb rendű konkrét lehetőségeit legjobb törekvéseinek érzékileg közvetlen megvalósulásában reálisan állítja az ember elé, mint amik legmélyebben a saját énjéhez tartoznak.” (517 o.) Tehát reális, mint törekvés, de nem utópisztikus. Ezt azonban mára fenntarthatatlan álláspontnak kell tartanunk, habár a világmegismerés legmélyebb formájaként mégiscsak a művészet modelljét nevezzük meg, mint olyasmit, ami felemel. A reálutópia fogalma ma egyet jelent ugyanis a felzárkóztatás kultúrába integrált valóságával, mely hitből kell, hogy táplálkozzon és a jövőképet adta helyes emlékezést kell, hogy minduntalan elősegítse, ugyanis a történelem tudatossá formálása a ciklikus idő eltörlésével

kezdődött és azzal a történelmi kísérlettel, hogy az Egyházban/„egyházban” az uralomváltás, mint legjobb törekvés, érzékileg az ember elé álljon. Gerhard Lohfink német katolikus pap és teológus ezt a következőképpen állította olvasói elé: „Eljutni a hithez Pál szerint annyit tesz, mint uralomváltást végrehajtani. Ha Számolunk azzal, hogy Isten Krisztusban képessé tesz bennünket erre az uralomváltásra, akkor azzal is számolnunk kell, hogy Isten uralma az egyházban haladéktalanul megkezdődhet.” (Lohfink, 2019)

Végezetül mindezen elgondolások összegzését követve cikkünk annak bátorításában tudott megszületni, hogy a kultúra ismerete, szeretete, gyakorlása túllendít a válságon, vezérel és felszámol bárminemű recessziót. Vélekedésünk szerint ez Odüsszeusz tekintete: a politikai jelenlét elválasztottságának tagadása a forma, mely a politikai jelenlétben szükségszerűen osztozik, s mint társadalmasított jelenik meg.

Irodalomjegyzék

2023 február 6-ai riport az EU-ról <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IN/IN11897>

Brad Lendon, CNN: Why Asia’s arms race risks spinning out of control, January 15, 2023

Debord, G. (2022) Open Books, Bázis könyvek, Erhardt Miklós ford.

EU bizottsági jelentés Ukrajna újjáépítéséről

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_5428

Helen Davidson, Emma Graham-Harrison and Verna Yu: China’s leader Xi Jinping secures third term and stacks inner circle with loyalists, The Guardian, 2022 október 23.

<https://www.theguardian.com/world/2022/oct/23/xi-jinping-to-rule-china-for-precedent-breaking-third-term>

<https://edition.cnn.com/2023/01/15/asia/asia-nuclear-arms-race-analysis-intl-hnk-ml/index.html>

index.hu, 2023.02.01. <https://index.hu/velemeney/2023/02/01/nagy-marton-velemeney-gazdasag-amerika-europai-unio/>

Lits, B. és Lits, L. (2022) A vihar. Világpolitika és Közgazdaságtan. 1. évf. 2. szám, 2022.

Lits, B. és Lits, L. (2022) OPEC+, avagy a megbékélés artikulációja. Világpolitika és Közgazdaságtan. 1. évf. 1. szám, 2022.

Lits, L. (2023) Szubverzió és invariancia a kiáltásban (Megjelenés alatt)

Lits, L. (2023). Szempontok receptekhez: főzni, főzni, főzni – Magyar Közgazdasági Társaság – Fejlődésgazdaságtani Szakosztály. [online] Fejlodesgazdasagtan.hu. Available at: <https://fejlodesgazdasagtan.hu/2023/02/18/szempontok-receptekhez-fozni-fozni-fozni/> [Accessed 23 Feb. 2023].

Lohfink, G. (2019). A szentírás-magyarázat problémája Isten országának jézusi meghirdetésével. (Konrád, D., Jákó, F., Júlia, H., Antal, H., Albin, J.-L., Zoltán, K., Dániel, S., Tillmann, J.,

Szerkesztőbizottság, Izsák, B., Sándor, B., Zoltán, C., Tibor, G., Marcell, M., József, M., Ádám, N., Andrea, T., Benedek, T., Sára, T. and Asztrik, V.) [online] Available at: http://epa.oszk.hu/03100/03136/00008/pdf/EPA03136_pannonhalmi_szemle_2019_2.pdf.

Lukács, Gy. (1965) Az esztétikum sajátossága 1. Magvető Kiadó

Money Talks - The Economist: How globalisation gave way. 2023.01.19. <https://www.economist.com/podcasts/2023/01/19/how-globalisation-gave-way>

Nagy Márton: A legrosszabb forgatókönyv, amikor Amerika tankot hoz és ipart visz,

OECD jelentés Ukrajna újjáépítéséről 2022 december <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/turning-to-regions-and-local-governments-to-rebuild-ukraine-9510f490/>

Oleksandra Azarkhina, 2023 január

<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/digitalization-and-transparency-are-vital-for-ukraines-reconstruction/>

Razumkov Center, Kyiv, 2022 augusztus 30. <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/nastroi-ta-otsinky-ukrainskykh-bizhentsiv-lypen-serpen-2022p>

Stephen Blank, 2023 január <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/rebuilding-ukraine-the-right-way/>

Victor Cha: How to Stop Chinese Coercion, The Case for Collective Resilience, 2023, Foreign Affairs, Volume 102, Number 1 (2023 január / február)

World Trade Statistical Review 2022, WTO

https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtsr_2022_e.pdf